

Dementees: taal als verbindende factor bij dementie

Merel Boer

Dementees, zo wordt de taal genoemd van mensen met dementie. Het is een taal die bestaat uit onbekende, onalledaagse woorden die soms lijken op bestaande woorden. De stem van mensen met dementie is er een die nauwelijks gehoord wordt en ook niet altijd herkend wordt. Terwijl de uitspraken zo poëtisch, ontroerend, levenswijs en vaak ook grappig kunnen zijn. Het vraagt luisteren tussen de woorden door om het Dementees te kunnen verstaan. Daarbij zoekend naar het gevoel dat overgebracht wil worden, voorbij de logica van de inhoud. Zo is Dementees een taal die uitnodigt tot verbinding.

DEMENTEES

Om meer mensen in contact te brengen met de bijzondere belevingswereld en taal van mensen met dementie werd bij zorgorganisatie Cordaan het kunstproject Dementees X gestart. Een project dat laat zien dat mensen met dementie nog steeds een eigen stem hebben en dat de woorden niet aan waarde afdoen, soms zelfs een poëtische meerwaarde kunnen hebben en ter inspiratie kunnen dienen van kunstenaars.

In de eerste editie van het project werd samengewerkt met zes hedendaagse kunstenaars met een achtergrond in taal en spoken word. Zij lieten zich in ontmoetingsgroepen inspireren door de taal van mensen met dementie. Gebaseerd op de (letterlijke) taal die zij hoorden, schreven ze een aantal teksten die vastgelegd werden in woord, beeld en geluid. Een van de kunstenaars: 'Juist het schaamteloos eerlijke, aftastende, naïeve zoeken naar woorden is zo menselijk, dat we onszelf in de taal gespiegeld zien.' En: 'We vinden elkaar in het zoeken naar essenties, naar woorden en manieren van zeggen om een betekenis vast te grijpen.'

Op de volgende pagina's is een aantal van de teksten uit het kunstproject Dementees X opgenomen. Door de QR-code die naast de tekst afgedrukt staat te scannen, zijn de videoregistraties van de spoken-wordkunstenaars te bekijken en beluisteren. In de filmpjes dragen zij hun eigen teksten voor. De website www.dementees.com geeft een overzicht van het project. De portretten van de kunstenaars zijn gemaakt door Ellis van der Does.

M. Boer is humanistisch geestelijk verzorger bij Justitie te Alphen aan den Rijn en redactielid van dit tijdschrift. E-mail: m.boer@dji.minjus.nl.

Als ik zing dan zing ik mee

Er is ook altijd wat anders
Nou toen draaide ik het om
En het was zo geestig!

Ik zit

Ze zijn weer zo ver
De melodiedoos mompelt
Een rommel van zingen
Ik ben er lekker tussen

Zo ik zo ik zo mijn zo zij zo
Ik glijp me door de vingers, rimpels, ringen
Tonen op de wip

Simsalabimbambij
Glij over het ijs van de tijd

Wachtende wortel, kier in de mond
Meneertje mevrouwetje, marionet zonder touwtje
Draaiend een bos vol stemmen rond

Krikke krikke mikmak krak
Knokig twijgje doffe tak
Ik zit
Ja

Que sera

Om mijn nek hangen de kinderen in een ketting
Bungelend zwaar verlies te wezen

maar

Je lied glimlacht me binnenstebuiten
Billiebong benniebangbang toedeloe

Ik dwarrel tussen mijn vingers door naar je toe
Kijk, boterbloemen in de wei
Zo zomers als het was

Wat zit ik hier nou?

Wiegelievemiezeltjesmissievetarradee
Als ik zing dan zing ik mee

Ik doe mijn ogen wel wat dichter

Dichterbij, dan is het lied
De wasemende wortel van mijn mij

En ik vervloei vanzelf s t e e d s l i c h t e r

Claartje Chajes

<https://www.dementees.com/claartje-chajes>

Ik was zo lang stil

Ik was zo lang stil, ik dacht, laat ik nu maar
weer wat zeggen
Te lang geluisterd naar het gepiep en
gekraak van m'n hersenen
In de opgedane stilte heb ik leren luisteren
Klaagliederen van mijn ziel
Opgezweept door het ritme van het
verleden
Ben een tevreden monster geworden
Omarmd door liefde en gebreken
De grootste bron van liefde ben ik zelf
gebleken
Het heeft me wellicht een heel leven
gekost
Ben aan mezelf verknocht
Op sommige momenten bijna m'n eigen
ziel verkocht
Ik ben er nog
Nee, ga niet met het leven mee, ik ga met
mezelf mee
Het gaat best, maar heb zo nu en dan een
steuntje nodig
Vooruit starend, aan het verleden denkend
Trots op wie ik, na al die jaren, ben geworden
Gaten in mijn brein, herinneringen die mij verlaten
Toch weer sporadisch komen opdagen
Herinneringen: het is net een boek. Je leest achterstevoren
Al wevend door het leven kwam ik mezelf en alle anderen tegen
Nu bedenk ik soms m'n eigen woorden
Ga ik voort op mijn eigen vocabulaire
Kijk uit het raam, laat zo nu en dan een traan, van geluk, van het komen en gaan
Van het volledige bestaan
Je zou denken dat we dement zijn geworden, in vergetelheid verloren
Dwalend door gedachten, zonder ook maar iets te verwachten
Voelt aan als een droom, soms
Ik ben er nog
Vind mezelf wel knap want ik heb geleerd eenzaam te zijn. Dat kon ik vroeger niet
Vroeger is toen, vroeger is gister, vroeger is vandaag; soms is vroeger zelfs nu
Mijn ogen, op standje ondeugend, glinsteren; in
gedachten denk ik, als je begrijpt wat ik bedoel
Soms zou ik willen schreeuwen, voel wat ik voel
Dan laat ik het weer gaan, een lach, een traan
Allemaal van korte duur in mijn lang bestaan
Wie je wijsheid wilt opdoen, moet hier zijn ...

Mariëm Zian (alias Lady General)

<https://www.dementees.com/mariem-zian-aka-lady-general>

Vandaag de dag

Vanochtend

Slechts op bezoek bij haar
in die vreemde dimensie waar
het mist tussen de buien door
tenietgaan uit het andere oor
De uren turen zo zonder eind
vooruit nu voor alles verdwijnt
loslaten is nog wel een tweede
want ja, wie wat bewaart
heeft ook wat te vergeten

Vanmiddag

Weer eens helemaal van de taart
de puntjes volgen in een vaart
voor ieder wat wils die in de rij
en altijd dat toefje room erbij
Zo komt het geluk toch binnen
verstopt in van die kleine dingen
als de sporen van ons samenzijn
ons onderbewuste vertellen
het is je vergeven

Vanavond

In bed alleen op de kamer
naar boven staar in het kader
van daar gaan de dromen heen
en al die onrust verlaat de benen
Wegen trekken langzaam weg

aangewezen tot ze sluiten
ogen toe laat het zo wezen
dat niemand heeft geweten
Tot morgen alle zorgen
antwoord geven op de vraag

Vannacht

Schijnt er in het donker
een licht te zijn ontstoken
zoekend naar jouw blik
huilend van de schrik
dwalend door ruimte zo
opkijkend als een kind
Een schreeuw om slagroom
verraad dat er genoten is
van de dag van vandaag

Rik Wolf Overtoom

<https://www.dementees.com/rik-wolf-overtoom>

Herinner-ring

Ik hoef geen
armband van platina
hangers zwaar van diamanten
geen parelmoeren wijzerplaat
kristallen blinkend aan weerskanten

Ik hoef geen
kettingen van Sterling zilver
edelstenen rood en blauw
geen broches op mijn borst gepind
geen gouden knopen aan mijn mouw

Want het allermooiste sieraad dat er is
dat heb ik al
dat is – verstopt in mijn geheugen –
mijn herinnering aan jou

Reinier van der Veer (alias Dichtwater)
<https://www.dementees.com/reinier-van-der-veer-aka-dichtwater>

